

งานแถลงข่าวโครงการติดตามเศรษฐกิจไทย (TEF) ครั้งที่ 5

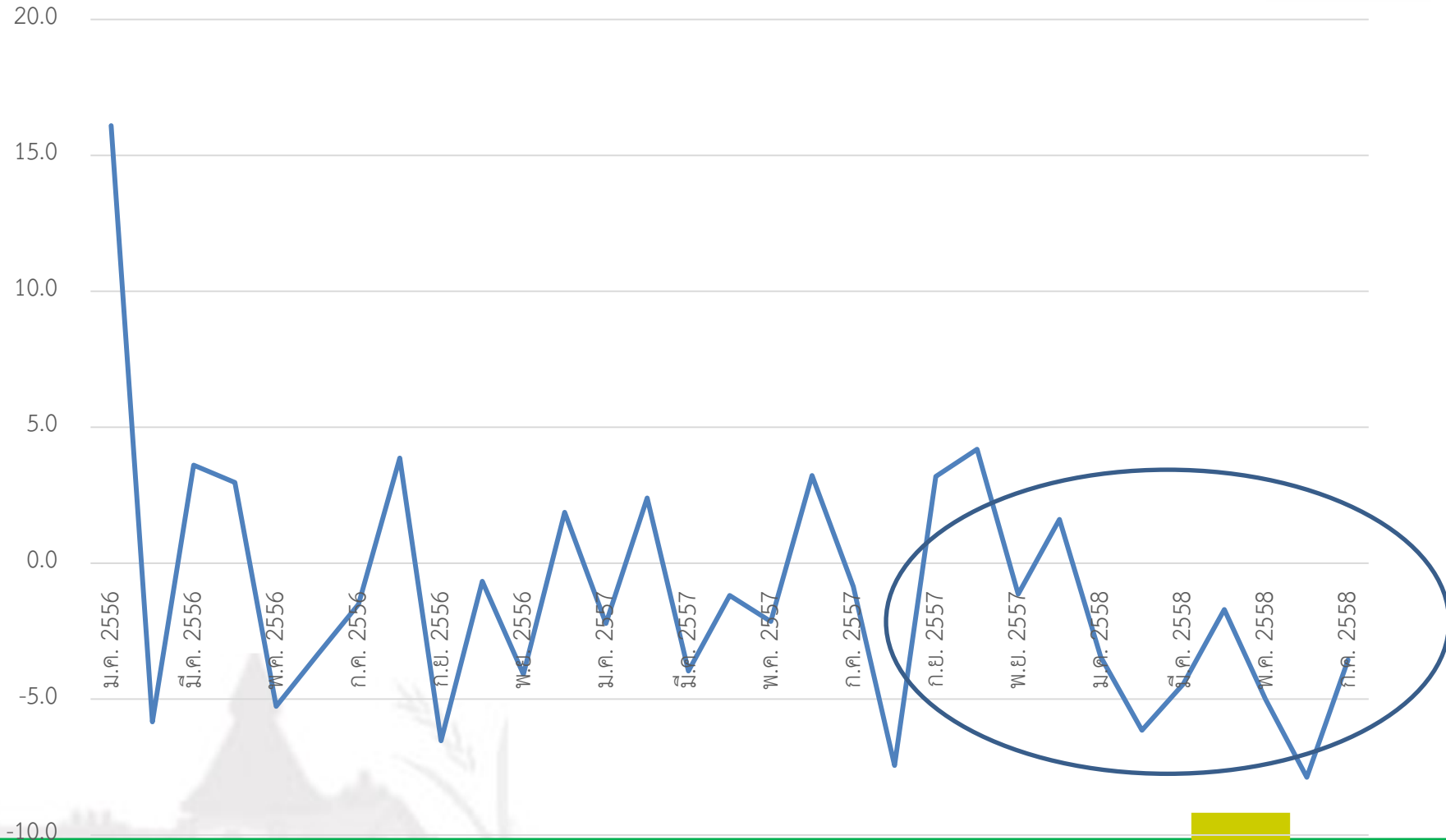

เศรษฐกิจโลกกับการส่งออกของไทย: ปัจจัยและผลกระทบ

รศ.ดร. อาชนัน เกาะไพบูลย์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เปิดประเด็น: แนวโน้มการส่งออกที่ลดลงตั้งแต่ ม.ค. 58

เปิดประเด็น

- ประเทศไทยพึ่งพาการส่งออกเป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยมากกว่า 30 ปี ดังนั้นการส่งออกที่ชะลอตัวลง นั้นหมายถึงเศรษฐกิจไทยจะชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง
- แม้จะมีวิวาทะว่าประเทศไทยพึ่งพาการส่งออกที่สูงเกินไปหรือไม่ (เช่น ไทยรัฐ [เปิดใจ "สมคิด" ฟิ้นเศรษฐกิจไทย](#) 31 สิงหาคม 2558) แต่ความกังวลผลกระทบจากการส่งออกชะลอตัวต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีมากกว่า
- ในทางวิชาการยังไม่มีข้อสรุปได้ชัดเจนว่าประเทศไทยพึ่งพาการส่งออกมากไป หากเราพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นๆ เพิ่มเติมโดยเฉพาะความจำเป็นที่ไทยต้องพึ่งพานำเข้าสินค้าจำเป็นหลายๆ ประเภท อาทิ น้ำมัน และมีขนาดตลาดภายในประเทศที่จำกัด

การส่งออกไทยในทศวรรษที่ผ่านมา: ข้อเท็จจริงที่ต้องรู้ก่อนการวิเคราะห์แต่มีกฎมองข้าม

1. 2 ใน 3 ของมูลค่าการส่งออกของไทยเป็นส่วนหนึ่งในเครือข่ายการผลิตของบริษัทข้ามชาติ
2. การส่งออกของไทยตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมาได้รับอานิสงค์จากการก้าวกระโดดของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ซึ่งวันนี้กำลังเข้าสู่วัฏจักรขาลง
3. แม้ตลาดส่งออกของไทยมีการกระจายตัวขึ้นกว่าเดิมแต่เป็นเพียงการเปลี่ยนรูปแบบจากการพึ่งพาทางตรงมาสู่การพึ่งพาทางอ้อมผ่านเครือข่ายการผลิตของบริษัทข้ามชาติโดยเฉพาะการค้าภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออก การหันมาพึ่งพาตลาดภายในภูมิภาคเกิดขึ้นจริงในส่วนของตลาดอินโดจีน ออสเตรเลีย และอินเดียเท่านั้น

เจาะลึกสถานการณ์ส่งออกปัจจุบัน

- ปัญหาการส่งออกเริ่มส่งสัญญาณตั้งแต่ต้นปี 2556 เป็นต้นมา เพียงแต่ขนาดผลกระทบรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยตั้งแต่เดือนมกราคม 2558 เป็นต้นมา การส่งออกมีอัตราการขยายตัวติดลบ
- การส่งออกรวมในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2558 เท่ากับร้อยละ -3.4
- สินค้าเกษตรเป็นกลุ่มที่มีอัตราการขยายตัวการส่งออกติดลบสูงสุด (-6.7%) แต่เป็นผลจากราคา ไม่ใช่ปริมาณการส่งออกที่ลดลง

ผลการดำเนินงานรายผลิตภัณฑ์ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2558 (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในตารางที่ 1-Press Release)

	อัตราการขยายตัว	รายการสินค้า
สินค้าเกษตร	-6.7 %	กลุ่มติดลบสำคัญๆ ได้แก่ ยางพารา*, ประมง*, ข้าว
		กลุ่มที่ยังขยายตัว ได้แก่ มันสำปะหลัง
อาหารแปรรูป	-3.5 %	กลุ่มติดลบสำคัญๆ ได้แก่ ปลาทูน่ากระป๋อง และกุ้งแปรรูป
		กลุ่มที่ยังขยายตัว ได้แก่ ไก่แปรรูปและสับปะรด
อุตสาหกรรม	-2.3%	กลุ่มติดลบสำคัญๆ ได้แก่ ฮาร์ดดิสก์ ผลิตภัณฑ์ยาง ไมโครเวฟ เคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมี สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม รถกระบะ
		กลุ่มที่ยังขยายตัว ได้แก่ รถยนต์ อัญมณี

หมายเหตุ: * หมายถึงมูลค่าการส่งออกที่ลดลง แต่ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น; รายการส่งออกที่สำคัญหมายถึงรายการส่งออกที่มีสัดส่วนต่อการส่งออกรวมมากกว่าร้อยละ 1 ในปี 2557

	สัดส่วนต่อการส่งออกรวม				อัตราการขยายตัว 7 เดือนแรกของปี 2558
	2545-47	2548-55	2556-57	7 เดือนแรกของ ปี 2558	
1. เอเชียตะวันออก	52.1	53.8	56.4	55.2	-5.8
1.1 เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ	31.1	31.1	30.4	29.3	-7.1
1.1.a จีนและฮ่องกง	12.0	16.1	17.1	16.1	-7.2
1.2 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	21.0	22.8	26.0	25.8	-4.2
1.2 a. CLMV	3.6	6.0	8.7	10.2	8.5
2. กลุ่ม +6 (ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ อินเดีย)	3.7	6.6	7.2	7.6	6.4
2.1 ออสเตรเลีย	2.6	4.2	4.3	4.4	11.1
2.2 อินเดีย	0.8	2.0	2.4	2.6	-0.9
3. ตลาดส่งออกหลักเดิม	32.0	22.3	19.3	20.5	-0.7
3.1 สหรัฐอเมริกา	17.4	11.5	10.3	11.2	3.7
3.2 สหภาพยุโรป (15)	14.6	10.8	9.0	9.3	-5.5
4. ตลาดใหม่	4.3	6.1	6.6	6.0	-17.0
4.1 ตะวันออกกลาง	3.7	4.9	5.1	4.9	-14.4
4.2 รัสเซีย	0.3	0.4	0.5	0.3	-43.0
4.3 บราซิล	0.3	0.8	0.9	0.8	-16.4
4.4 ตลาดใหม่ในสหภาพยุโรป	0.6	1.2	1.0	1.0	-12.1

ตลาดที่ประสบปัญหา

- ตลาดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะการส่งออกไปจีนและญี่ปุ่น
- ตลาดอาเซียนดั้งเดิม โดยเฉพาะสิงคโปร์และมาเลเซีย
- ตลาดสหภาพยุโรปประสบปัญหาการส่งออก แต่ไม่ได้มาจากเฉพาะตลาดสหภาพยุโรปเดิม (EU 15) แต่เป็นประเทศสมาชิกใหม่ใน EU และรุนแรงกว่า
- ตลาดใหม่อย่างตะวันออกกลาง รัสเซีย และ บราซิลที่เคยได้รับอานิสงส์จากการก้าวกระโดดของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาติดลบอย่างรุนแรง

ตลาดที่ยังคงขยายตัว

- ตลาดออสเตรเลียยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากวัฏจักรขาลงของราคาสินค้าโภคภัณฑ์
- ตลาด CLMV ยังขยายตัวได้อย่างดีอยู่
- การส่งออกไปสหรัฐฯ ขยายตัวแต่ในอัตราที่ไม่สูงมากนัก
- การส่งออกไปยังอินเดียค่อนข้างทรงตัวในช่วงไตรมาสแรกของปี 2558 และเริ่มลดลงตั้งแต่เมษายน 2558 เป็นต้นมา

Punchline สำคัญ

ตลาดส่งออกที่ลดลงเป็นตลาดที่เรามีการทำ ความตกลง การค้าเสรีด้วยแล้วทั้งสิ้น ดังนั้นเราควรย้อนถามว่าความตกลงการค้า เสรีได้มีส่วนช่วยกระตุ้นการส่งออกได้อย่างเป็นเนื้อเป็นหนังหรือไม่ และคุ้มค่ากับงบประมาณ บุคลากรและเวลาที่ใช้ไปในการเจรจา หรือไม่ อย่างไร ?

โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่แต่ละประเทศต้องการส่งออกให้ มากที่สุด การแผ่มาตรการกีดกันทางการค้าผ่านความตกลงการค้า เสรีสามารถทำได้ง่าย โดยเฉพาะกับประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่ทำให้การส่งออกชะลอตัว: อะไรที่สำคัญแต่ยังไม่มีการพูดถึง ?

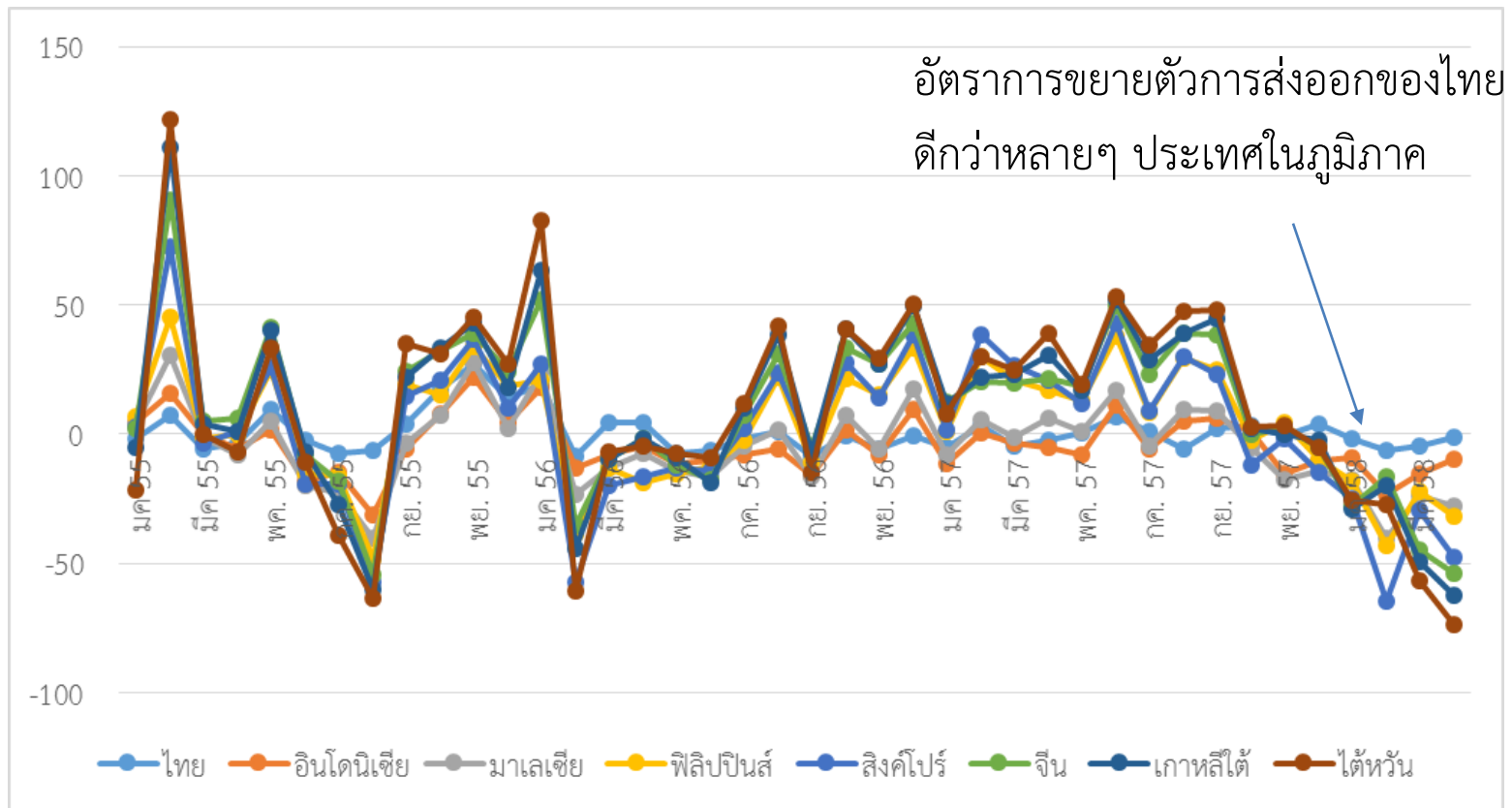

- การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ✓ ✓ ✓
- ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ✓
- มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรที่ลดลง ✓
- การตัดสิทธิ์ GSP ของยุโรปที่กีดตันการส่งออกสินค้าในหมวดสินค้าประมงในช่วงเดือนเมษายน ??

GSP กับการส่งออกไปยัง EU กรณีศึกษาสินค้าประมง

- คงเร็วเกินไปที่จะสรุปว่า GSP มีผลต่อการส่งออกของไทย แต่แน่นอนผลที่เกิดขึ้นคงไม่ใช่ผลบวก คำถามที่ตามมา คือ ผลอย่างมีนัยสำคัญมากน้อยแค่ไหน
- เหตุผลประกอบหลายๆ ด้านบอกว่าผลกระทบคงจำกัด เพราะ
  - ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ โอกาสการหันไปพึ่งตลาดอื่นๆ คงไม่ง่าย
  - ปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่ราคามีบทบาทเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สำหรับฐานการผลิตของไทย
- เราคงทำอะไรมากไม่ได้เพราะ GSP ก็เหมือนกับทุนยากจน เมื่อเรารวยขึ้นเราจะไปชิงทุนยากจนคงไม่ใช่เรื่องที่เหมาะสม

สถานการณ์ส่งออกของไทยเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค

ที่มา: CEIC database

นัยยะของการเคลื่อนไหวของการส่งออกขึ้น-ลงของประเทศในภูมิภาค ที่สอดคล้องกัน

- บทบาทของเครือข่ายการผลิตข้ามชาติที่มีอย่างมากต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นกลุ่มผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมป้อนโลก World Factory
- เมื่อเป็น World Factory การฟื้นตัว-ไม่ฟื้นตัว การฟื้นตัวเร็ว-ช้าของเศรษฐกิจโลก เป็นปัจจัยในการกำหนดการฟื้นตัวของการส่งออก
- แนวโน้มดังกล่าวหักล้างความเชื่อที่ว่าประเทศไทยกำลังสูญเสียความสามารถในการแข่งขันและกำลังจะหลุดออกจาก Network ณ ขณะนี้ยังไม่มีสัญญาณว่าประเทศไทยหลุดออกจาก Network มีเพียงแต่พลวัตของการแบ่งงานกันทำใน World Factory บ้าง

อันดับของสินค้าส่งออกไทยบางรายการ

	ร้อยละของการค้าโลก 2552-2554 (อันดับที่)	ร้อยละของการค้าโลก 2555-2557 (อันดับที่)
- กุ้งแปรรูป (HS 160520)	35.8 (1)	41.4 (1)
- ปลาทูน่ากระป๋อง (HS 160414)	46.7 (1)	40.1(1)
- ฮาร์ดดิสก์ (HS 847170)	17.6 (2)	16.0 (2)
- รถยนต์ (HS 8701-4)	1.6 (14)	2.0 (13)
- เสื้อกีฬา (HS 610990)	2.6 (10)	1.9 (12)
- ชุดชั้นในสตรี (HS 621210)	3.7 (6)	2.8 (7)
- โทรทัศน์ (HS 852812)	1.2 (12)	1.3 (13)
- เครื่องซักผ้า (HS 845011)	2.1 (11)	4.0 (7)
- ไมโครเวฟ (HS 851650)	9.7 (2)	6.9 (3)
- เครื่องปรับอากาศ (HS 841510)	16.4 (2)	17.7 (2)
- ยางล้อรถยนต์นั่ง (HS 401110)	3.6 (9)	4.2 (8)
- ยางล้อรถบรรทุก (HS 401120)	4.5 (7)	4.7 (7)

คาดการณ์เศรษฐกิจไทยปี 2558

	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (%)
ธนาคารโลก (ตค 57) [เม.ย. 58]	(4) [3.5]
ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ธ.ค. 57) [มี.ค. 58] กค. 58	(4.5) [4.0] 3.6
ธนาคารแห่งประเทศไทย	3.0
ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (15 มี.ค. 58)	2.8
หอการค้าไทย	(5) [4.1] 3.2
สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์	(4.3)[3.8] 3.4
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มี.ค. 58)	(3.5-4.5) 2.7-3.2
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) (ตุลาคม 57)	(3.6-4.6) 3.2-4.2
ธนาคารกรุงไทย (พ.ย. 57)	(3.9) 2.6

ที่มา: รวบรวมจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

ผลของการส่งออกชะลอตัว

	Export Growth	GDP Growth	X/GDP
Singapore	-5.9	2.3(1.9-3)	194
Indonesia	0.3	4.8(4.4-5.1)	24.7
Malaysia	1.4	4.8(4-5.5)	84.5
India	1.4	7.7(7-8.1)	24.4
Hong Kong	1.7	2.3(1.6-2.9)	224.6
South Korea	2.1	2.6(2.3-3.1)	54.2
China	2.2	6.9(6.3-7.1)	23.9
Thailand	2.3	2.9(1.9-3.7)	75.1
Taiwan	3.3	2.6(1.1-3.7)	74.3
Philippines	3.8	5.8(4.1-6.6)	30
New Zealand	4.9	2.5(2.2-2.9)	29.7
Australia	8.3	2.4(2-2.8)	20.8

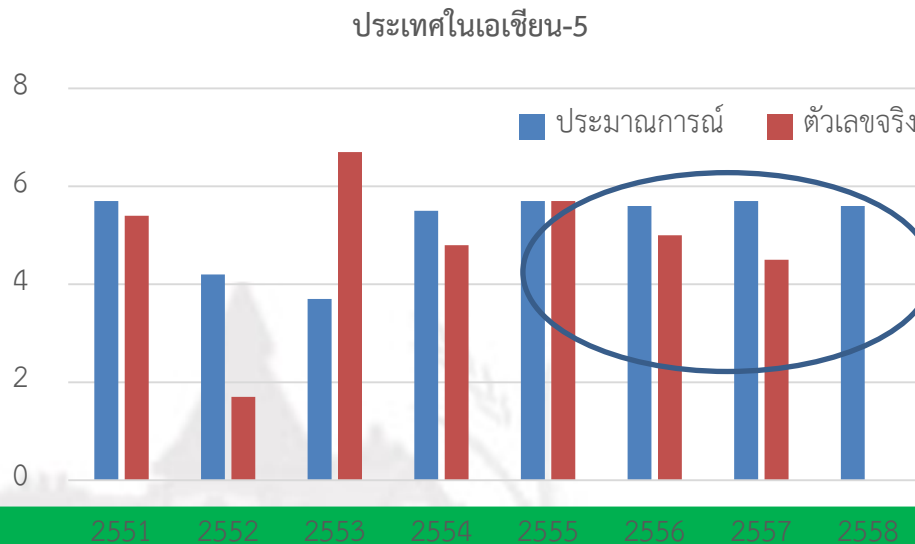
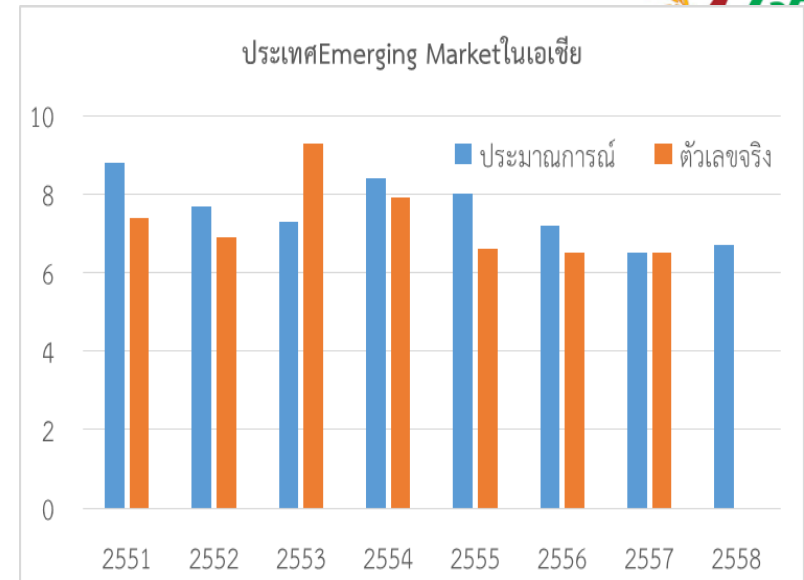
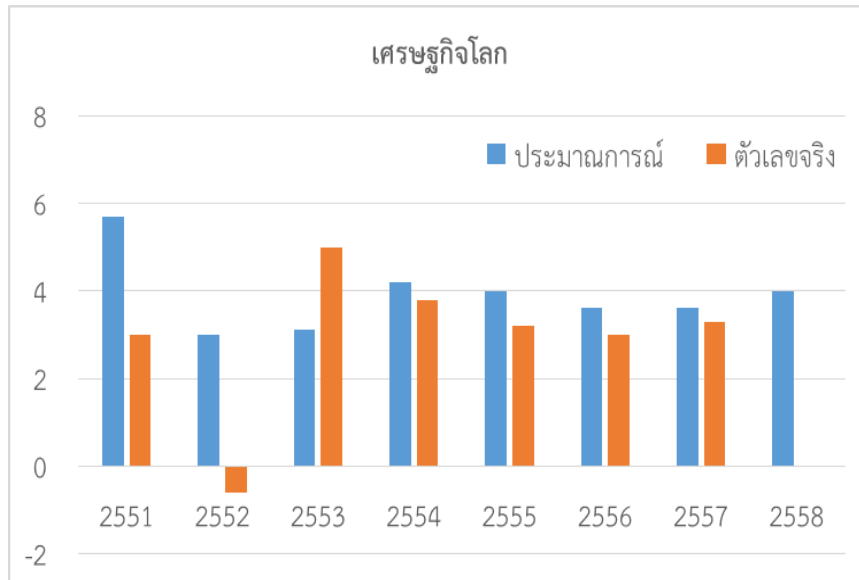
ที่มา: ประมวลจาก Asia Pacific Consensus Forecasts August 10, 2015

มองออกไปข้างหน้า

- สถานการณ์เศรษฐกิจโลกยังมีแนวโน้มอึมครึมอย่างต่อเนื่องและน่าจะใช้เวลาอีกสักพักหนึ่งในการฟื้นตัว
- ความรวดเร็วในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระดับโลกร่วมกัน (Policy Coordination)
- ประสบการณ์วิกฤตเศรษฐกิจในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ที่ความร่วมมือในระดับนโยบายล้มเหลว ต่างคนต่างเอาตัวรอด ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำนานถึง 20 ปี) น่าจะมีส่วนช่วยเตือนสติผู้นำของประเทศมหาอำนาจต่างๆ ในการกำหนดทิศทางของนโยบายการแก้ปัญหาที่ต้องมองให้กว้างกว่าเศรษฐกิจภายในประเทศของตน แต่ต้องประเมินผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกที่จะตามมาด้วย

การคาดการณ์เศรษฐกิจโลก

ขนาด Overestimation ในอดีต
 ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลจากการ
 ประมาณการณ์คาดเคลื่อนใน
 บทบาทของเครือข่ายการผลิตกับ
 การค้าภายในภูมิภาค

ผลกระทบจากเศรษฐกิจจีน

โจทย์ความท้าทายของเศรษฐกิจจีนที่มีต่อเศรษฐกิจไทยมี 2 ส่วน

- ค่าเงินหยวน
- การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนต่อการส่งออกของไทย

เงินหยวนและความเสี่ยง

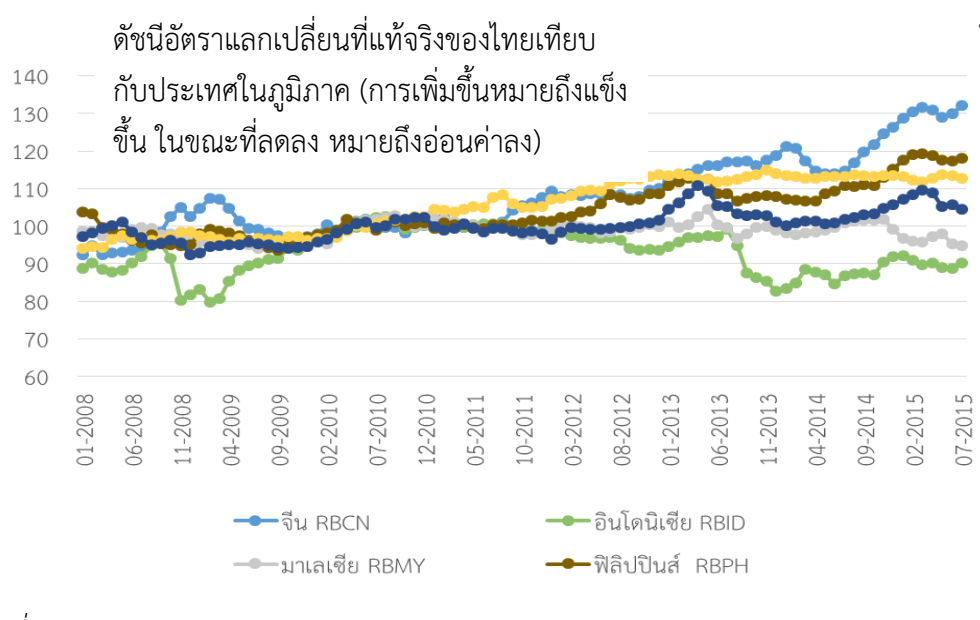
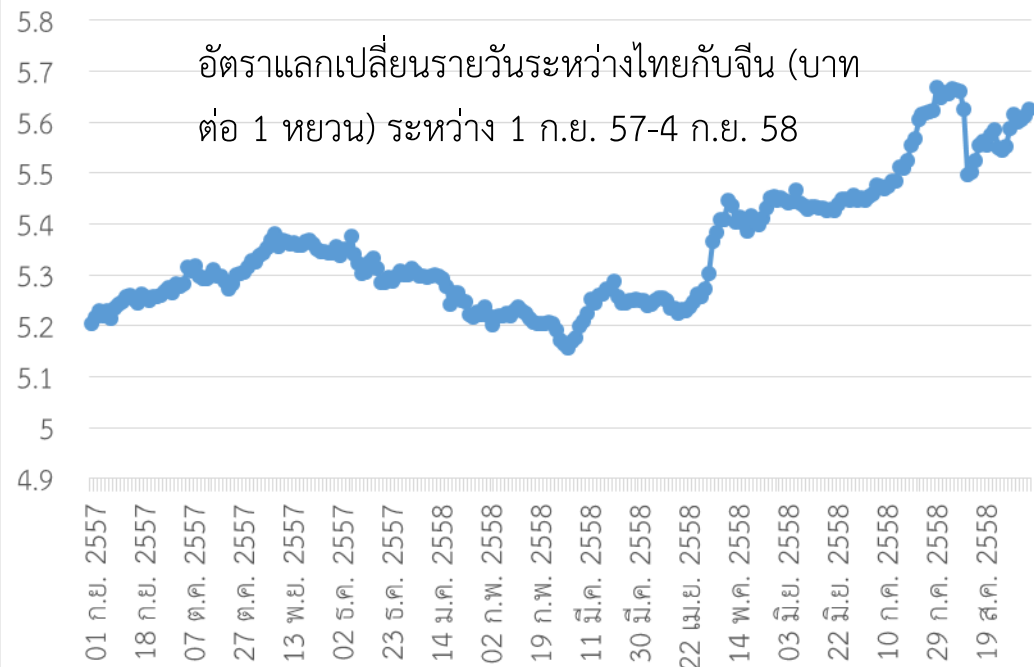
- ยากที่จะฟันธงได้ว่าค่าเงินหยวนที่ลดลงเป็นความตั้งใจที่ทำให้ค่าเงินอ่อนเพื่อกระตุ้นการส่งออกและเศรษฐกิจ หรือ เป็นส่วนหนึ่งของการปล่อยค่าเงินเคลื่อนไหวไปตามกลไกตลาด

เงินหยวนและความเสี่ยง

- ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของจีน อาทิ
  - การส่งออกชะลอตัว
  - เงินทุนไหลออกอย่างรวดเร็ว
  - การเริ่มปล่อยให้เงินหยวนขึ้น-ลงตามกลไกตลาดโดยการขยาย band และ
  - ความพยายามที่จะยกระดับให้เงินหยวนเป็นส่วนหนึ่งของ Reserve Currency ต่างๆ
- เมื่อพิจารณาจากขนาดของการเปลี่ยนแปลงค่าเงินหยวนและทิศทาง การเคลื่อนไหวของค่าเงินบาทในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ผลกระทบโดยตรงของค่าเงินหยวนคงมีจำกัดต่อไทย

ค่าเงินบาทของไทยอ่อน
ลงเมื่อเทียบกับเงินหยวนอย่าง
ต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นปี 2558 เป็นต้นมา

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูลสถิติธนาคารแห่งประเทศไทย

อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงของไทยปรับตัวอยู่ตรงกลางไม่แข็ง-อ่อนไปเมื่อเทียบกับค่าเงินในภูมิภาค

- สิ่งที่เป็นความเสี่ยง คือ การตีความว่าค่าเงินหยวนที่ลดลงเป็นความตั้งใจหรือไม่ของประเทศต่างๆ ในโลก หากเชื่อว่าเป็นความตั้งใจแทรกแซงค่าเงิน ความเสี่ยงที่เศรษฐกิจโลกจะเข้าสู่สงครามค่าเงิน (Currency War) มีความเป็นไปได้สูงและอันนั้นเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือระดับนโยบายของนานาประเทศที่ต้องป้องกันปัญหา (Policy Coordination) มิฉะนั้นเศรษฐกิจโลกซึ่มยาวและเข้าสู่การตอบโต้ทางการค้า

ปัญหาลูกโซ่จากการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีน

- การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนคงมีผลกระทบต่อการส่งออกของไทยในระดับหนึ่ง แต่น่าจะจำกัดเพราะการส่งออกจากไทยไปจีนส่วนใหญ่การค้าภายในเครือข่ายการผลิตที่ส่งต่อไปยังตลาดอื่นๆ โดยเฉพาะสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป
- ผลกระทบที่ตรงมาที่ประเทศไทยน่าจะเกิดทางอ้อม คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนทำให้ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ยังปรับลดลงต่อเนื่องและทำให้ประเทศต่างๆ ที่เคยได้ประโยชน์จาก Boom ในราคาสินค้าโภคภัณฑ์ประสบปัญหาและทำให้ความต้องการรวมของโลกลดลง นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงในเรื่องของความผันผวนของการเคลื่อนย้ายเงินทุน

เราต้องทำอะไร

- ต้องเตรียมมาตรการรองรับผลกระทบจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกที่ช้า อย่างน้อยคงต้องใช้อีก 1-2 ปี
- ภายใต้งบกระตุ้นภายในประเทศรวมเร้ารัฐบาล การกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศระยะสั้นคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก

	ระยะสั้น	ระยะยาว
การบริโภคภายในประเทศ	✓	
การลงทุนภายในประเทศ	✓ ✓	✓ ✓ ✓
การส่งออกไปยังตลาดในภูมิภาค	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓

- ความยากลำบาก คือ เรามีเงินที่จำกัด และเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มที่จะซึ่มยาวไปอีก 1-2 ปี การฉีดแบบเหวี่ยงแห และการคาดหวังผลแบบรวดเร็วต้องทำด้วยความระมัดระวัง
- แม้ในหลักการกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจะนำเอาเงินที่รับจากการกระตุ้นต่างๆไปใช้จ่าย และทำให้เศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวได้ก็ตาม แต่ผลน่าจะเป็นเพียงผลระยะสั้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจจากการบริโภคไม่สามารถกระตุ้นให้ภาคเอกชนขยายการลงทุนซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ ณ ขณะนี้
- นอกจากนั้นที่ผ่านมาเรากระตุ้นไปเยอะแล้ว การกระตุ้นต่อจึงน่าจะมีผลจำกัด และสุ่มเสี่ยงที่จะนำไปสู่ปัญหาหนี้สินระยะยาว

- *มาตรการระยะสั้นอีกเรื่องที่น่าจะพอเป็นแรงขับเคลื่อนได้ คือ การกระตุ้นการส่งออกไปยังตลาดในภูมิภาคและวันนี้อุปสรรคมันมากกว่าการตั้งศูนย์การค้าชายแดน แต่เป็นต้นทุน logistics อันเนื่องมาจากเบี้ยใบ้รายทางในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยกรอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐในการแก้ปัญหา*
- *แนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนกว่า คือ การกระตุ้นการลงทุนภาคเอกชนได้ดีขึ้น ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการลงทุนของภาครัฐในระบบโครงสร้างพื้นฐาน แต่ความท้าทาย คือ การจัดลำดับการลงทุนให้ดีกว่าอะไรควรทำก่อนหลัง ซึ่งต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้กำหนดนโยบายว่าจะให้เศรษฐกิจไทยพัฒนาไปในทิศทางใด โครงข่ายคมนาคมของโลกโดยเฉพาะของจีนที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและผลการกระตุ้นเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กัน*